

Uchwała nr
Rady Miejskiej w Kamieniu Pomorskim
Z dnia

w sprawie wprowadzenia „Programu usuwania barszczu Sosnowskiego z terenu gminy Kamień Pomorski na lata 2025 – 2030”

Na podstawie art. 18 ust. 1 oraz w związku z art. 7 ust. 1 pkt 1 i 5, ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 1153) Rada Miejska Kamień Pomorski uchwala, co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się „*Program usuwania Barszczu Sosnowskiego z terenu gminy Kamień Pomorski na lata 2025 - 2030*” stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia

Sporządził:

KIEROWNIK REFERATU

Mateusz Borowy
Mateusz Borowy

Zaakceptował:

KIEROWNIK REFERATU

Mateusz Borowy
Mateusz Borowy

Podpis prawnika:

Wnioskodawca

Leszek Wojciech Szepliński
Z up. Burmistrza
Leszek Wojciech Szepliński
Zastępca Burmistrza

Uzasadnienie

Barszcz Sosnowskiego pochodzi z Kaukazu. Do Polski został sprowadzony na początku lat 50-tych do prac badawczych. Ze względu na dużą masę jaką wytwarza, sądzono, że pomoże on rozwiązać problemy paszowe rolnictwa. W latach siedemdziesiątych ubiegłego wieku został więc rozpowszechniony w niektórych rejonach kraju jako roślina pastewna. Eksperymentalnie był uprawiany w wielu ośrodkach na terenie całego kraju. Szybko okazało się jednak, że wartość paszowa barszczu Sosnowskiego jest znacznie mniejsza niż się spodziewano, w efekcie czego zaniechano jego uprawy. Jednak barszcz Sosnowskiego wymknął się spod kontroli i przeniósł się z pól uprawnych i przedostał do siedlisk naturalnych, gdzie znalazł doskonałe warunki do wzrostu i rozwoju i tym samym bardzo szybko się rozpowszechnił. Obecnie jego występowanie jest notowane na terenie całego kraju. W Polsce południowej, południowo – wschodniej i południowo – zachodniej występuje dość powszechnie. Początkowo barszcz Sosnowskiego pojawiał się w siedliskach ruderalnych, do których należą przydroża, szlaki turystyczne, nieużytki, następnie zaczął występować na odłogach, a obecnie staje się bardzo kłopotliwy w leśnictwie i na niektórych użytkach zielonych, a niekiedy nawet na polach uprawnych. Barszcz Sosnowskiego jest rośliną silnie zachwaszczającą teren, a dodatkowo włoski na liściach i łodygach wydzielają substancję parzącą. Rozdarte liście lub łodyga mają charakterystyczny zapach kumaryny. Parzące działanie tego związku nasila się podczas słonecznej pogody i wysokiej temperatury oraz dużej wilgotności powietrza. Kontakt z tymi roślinami powoduje zapalenie skóry, powstawanie pęcherzy, nie gojące się rany i długo nie znikające blizny oraz zapalenie spojówek. Działanie to jest szczególnie niebezpieczne dla alergików dzieci. Ta negatywna cecha barszczu Sosnowskiego spowodowała konieczność intensywnego zwalczania tej rośliny. Opracowany Program usuwania Barszczu Sosnowskiego z terenu Gminy Kamień Pomorski na lata 2025 - 2030 – stanowiący załącznik do niniejszej uchwały będzie niezbędnym dokumentem, umożliwiającym ubieganie się o przyznanie dofinansowania z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie, na usuwanie barszczu, dla osób u których on występuje.

Załącznik
do Uchwały Rady Miejskiej
w Kamieniu Pomorskim
z dnia

PROGRAM USUWANIA BARSZCZU SOSNOWSKIEGO Z TERENU GMINY KAMIEŃ POMORSKI NA LATA 2025-2030

Kamień Pomorski, wrzesień 2025 r.

Spis treści:

1. Cele i założenia Programu	3
2. Charakterystyka rośliny	4
3. Szkodliwość rośliny, pierwsza pomoc	5
3.1. Szkodliwość rośliny	5
3.2. Pierwsza pomoc po kontakcie z barszczem	5
4. Regulacje prawne określające obowiązek usuwania barszczu Sosnowskiego	6
5. Metody zwalczania	6
5.1. Zwalczanie mechaniczne:	6
5.2. Zwalczanie chemiczne	8
5.3. Okres prowadzenia zabiegów	9
6. Ocena stanu aktualnego	9
6.1. Położenie, powierzchnia, liczba ludności gminy Kamień Pomorski	9
6.2. Skupiska barszczu Sosnowskiego na terenie gminy Kamień Pomorski	10
7. Działania zrealizowane	11
8. Działania planowane	12
9. Zasady finansowania działań wynikających z realizacji Programu usuwania barszczu Sosnowskiego z terenu gminy Kamień Pomorski na lata 2025-2030.	12
10. Okres realizacji Programu	13
11. Sposób edukacji i informacji społeczeństwa w zakresie problematyki usuwania barszczu Sosnowskiego	13
12. Harmonogram realizacji Programu	13
13. Wskaźniki monitorowania Programu	14
14. Metody i harmonogram usuwania barszczu Sosnowskiego z terenu gminy Kamień Pomorski.	14
15. Zadania podmiotu wykonującego prace związane z bezpośrednim zwalczaniem rośliny barszcz Sosnowskiego	15
16. Wnioski	15
17. Bibliografia	15
18. Przepisy prawne:	16
Załącznik nr 1 do	17
Załącznik nr 2 do	18

Wykaz tabel:

Tabela 1. Wykaz sołectw i miejscowości gminy Kamień Pomorski	10
Tabela 2 Lokalizacja barszczu Sosnowskiego na terenie gminy Kamień Pomorski.	11

1. Cele i założenia Programu

Celem głównym „Programu usuwania barszczu Sosnowskiego z terenu gminy Kamień Pomorski na lata 2025 - 2030 jest kontynuacja prowadzonych przez gminę Kamień Pomorski działań mających na celu ograniczanie rozprzestrzeniania się i zwalczanie rośliny noszącej nazwę barszcz Sosnowskiego na terenie gminy Kamień Pomorski.

Cele szczegółowe to:

1. Sporządzenie zbiorczej informacji dotyczącej lokalizacji i powierzchni obszarów zajmowanych przez barszcz Sosnowskiego,
2. Wskazanie terenów charakteryzujących się masowym występowaniem barszczu Sosnowskiego, znajdujących się w pobliżu miejsc zamieszkałych — najbardziej niebezpiecznych,
3. Edukacja mieszkańców Gminy i właścicieli terenów zajętych przez barszcz w zakresie szkodliwości rośliny,
4. Poinformowanie mieszkańców Gminy i właścicieli terenów zajętych przez barszcz o regulacjach prawnych określających obowiązek usuwania barszczu,
5. Popularyzacja metod usuwania barszczu i zasad bezpieczeństwa stosowanych w czasie usuwania barszczu Sosnowskiego,
6. Popularyzacja informacji o możliwości pozyskania środków finansowych na dofinansowanie kosztów usuwania barszczu Sosnowskiego.

Potrzeba realizacji Programu wynika z konieczności intensyfikacji działań mających na celu eliminację zagrożenia dla zdrowia ludzi i środowiska naturalnego związanego z istnieniem stanowisk barszczu Sosnowskiego na terenie gminy Kamień Pomorski.

Realizacja Programu będzie procesem długotrwałym, co wynika z cech charakterystycznych rośliny, możliwości finansowych właścicieli gruntów zajętych przez barszcz i regulacji prawnych określających tryb realizacji obowiązku usuwania barszczu Sosnowskiego.

Żywotność nasion, zdolność rośliny do regeneracji i brak naturalnego wroga powodują, że walka z tą rośliną jest bardzo trudna. Dlatego też należy ją zaplanować na okres najmniej 3 do 5 lat. Przy walce z barszczem istotne jest kompleksowe działanie i konsekwencja w powstrzymywaniu jego inwazji. Głównym problemem przy zwalczaniu barszczu jest jego ogromna zdolność do regeneracji oraz wielka ilość nasion znajdujących się w glebie i zachowujących zdolność kiełkowania przez kilka lat. Jedna roślina może wytworzyć około 20 000 owoców, z których każdy zawiera po 2 nasiona, co daje łącznie 40000 nasion. Zakładając, że tylko część z nich wykiełkuje i da początek nowym roślinom, potężny potencjał rozrodczy tej rośliny stanowi istotne zagrożenie.

Z badań naukowych wynika, że co 10 - 14 lat populacja barszczu Sosnowskiego powiększa się o 100% i o tyle samo wzrastają koszty związane z niszczeniem tej rośliny. Konsekwencje zaniechania ograniczenia ekspansji barszczu będą ponosiły kolejne pokolenia, ale wtedy koszty zwalczania mogą wzrosnąć nawet do 1000%.

Aby skutecznie zlikwidować i zapobiegać rozprzestrzenianiu się inwazyjnego gatunku oraz zminimalizować koszty jego zwalczania należy:

1. Na terenach zajętych przez barszcz, regularnie i aż do skutku wykonywać zabiegi usuwania barszczu, co jest szczególnie ważne na obrzeżach pól, wzdłuż dróg, cieków wodnych, łąkach,
2. Prowadzić działania zapobiegawcze - stale monitorować dotychczasowe stanowiska występowania barszczu,
3. Podjąć działania zwalczające w sytuacji gdy zawiodą sposoby zapobiegawcze i barszcz pojawi się ponownie lub na nowych obszarach.

2. Charakterystyka rośliny

Barszcz Sosnowskiego (*Heracleum sosnowskyi* Manden.) — gatunek rośliny zielnej, należący do rodziny selerowatych. Pochodzi z rejonu Kaukazu, skąd został sprowadzony do Europy w XIX wieku jako roślina ozdobna. Szybko rozprzestrzenił się na rozległe obszary Europy środkowej i wschodniej.

W Polsce, po raz pierwszy pojawił się w 1958 r., sprowadzony do ogrodu roślin leczniczych Akademii Medycznej we Wrocławiu, jako nowa roślina paszowa podarowana dla bratniego narodu przez naukowców z Leningradzkiego Wszechzwiązkowego Instytutu Uprawy Roślin. Po kilku latach rozpoczęto jego uprawę w gospodarstwach rolniczych. Prowadzone w latach 60 - 70 XX w. w Państwowych Gospodarstwach Rolnych próby żywienia bydła kiszoną z barszczu, nie powiodły się ze względu na niechęć zwierząt do nowej paszy oraz jej niebezpieczne oddziaływania na przewód pokarmowy. Pod koniec lat 70 XX w. zaczęto wycofywać się z tych upraw, było już jednak za późno, doszło bowiem do rozprzestrzenienia się roślin poza pola uprawne. W krótkim czasie roślina opanowała tereny dookoła gospodarstw rolnych i w sposób niekontrolowany migrowała na tereny ruderalne, wzdłuż dróg, torów kolejowych i cieków wodnych. Zagroziła nawet równowadze ekologicznej parków narodowych.

Barszcz Sosnowskiego jest rośliną zielną, byliną o grubej, głęboko bruzdowanej łodydze, o średnicy do 12 cm. Młode rośliny barszczu Sosnowskiego są bardzo podobne do siewek barszczu zwyczajnego. Łodyga ma 3-6 międzywęźli, rozgałęzia się na szczycie, jej cechą charakterystyczną są duże, podzielone liście, o średnicy od 1 do 1,5 m, wewnątrz jest pusta. Pierwsze liście tej rośliny są okrągławe, a w miarę jej wzrostu stają się trójkątne. Łodyga i wszystkie liście na dolnej stronie są delikatnie owłosione. Kwiatostan tworzą olbrzymie baldachy o średnicy ponad 50 cm, złożone z kilkudziesięciu mniejszych baldaszków, posiadające często do 20 tys. kwiatów. Owocem jest rozłupka, rozpadająca się po dojrzeniu na dwie płaskie niełupki koloru oliwkowego. Jedna roślina potrafi wykształcić do 40 tys. nasion.

W pierwszym roku roślina wytwarza tzw. rozetę, w drugim wyrastają pędy nasienne, zamiera po wydaniu nasion. Nasiona uzyskują zdolność kiełkowania po 60 do 90 dniach przebywania w temperaturze od 2 do 5°C. Proces ten w warunkach naturalnych następuje w okresie zimy, po uprzednim rozsianiu nasion. Nasiona zachowują zdolność kiełkowania do 4 lat. Z niektórych rozet wyrastają pędy i wówczas roślina owocuje później niż w drugim roku wegetacji, stając się przez to rośliną wieloletnią. W naturalnych siedliskach osiąga wysokość do 1,5 metra. W Polsce warunki rozwoju dla barszczu Sosnowskiego są wyjątkowo korzystne,

dlatego niektóre osobniki osiągają od 3,5 do ponad 4 m wysokości, jej silny, palowy korzeń może sięgać do 2 m głębokości.

Barszcz Sosnowskiego pojawia się w siedliskach do których należą: przydroża, szlaki turystyczne, nieużytki, odłogi, lasy, tereny zielone, pola uprawne. Najczęściej występuje na terenach wilgotnych, w pobliżu cieków wodnych, kanałów i rowów. Jest rośliną agresywną, inwazyjną, niezwykle trudną do zwalczania.

3. Szkodliwość rośliny, pierwsza pomoc

3.1. Szkodliwość rośliny

Szczególnie ważnym problemem jest pojawienie się barszczu Sosnowskiego na terenach zamieszkałych i w ich pobliżu. Roślina stanowi bowiem poważne zagrożenie dla zdrowia ludzi, szczególnie dzieci. Posiada niebezpieczne właściwości parzące, zawiera olejki lotne, które w kontakcie ze skórą, pod wpływem promieni słonecznych, powodują silne oparzenia i rany. Parzące działanie tej rośliny nasila się w czasie wysokich temperatur i większej wilgotności powietrza. We włoskach znajdujących się na liściach i łodygach wstępują olejki eteryczne zawierające związki zwane furanokumarynami (pochodne kumaryny), które przenikając przez skórę wywołują silny efekt fotouczuleniowy, zaczerwienienia, swędzenia, bąble, głębokie bolesne owrzodzenia, brązowe blizny, bielactwo a przed wszystkim poważne oparzenia z martwicą skóry włącznie. Bolesne oparzenia występują zwykle z opóźnieniem, dopiero po upływie kilku godzin od kontaktu z rośliną. Miejsca podrażnione na skórze zachowują wrażliwość na światło ultrafioletowe nawet przez kilka lat. Największe niebezpieczeństwo poparzenia występuje w okresie kwitnienia i owocowania barszczu.

Roślina może powodować oparzenia także u zwierząt hodowlanych, np. wymion krów mlecznych. Spożycie przez zwierzęta zielonych roślin może spowodować stan zapalny przewodu pokarmowego, krwotoki wewnętrzne i biegunkę.

Dodatkowym zagrożeniem jest ograniczanie bioróżnorodności naturalnych siedlisk, barszcz tworzy bowiem liczne populacje, ograniczając w ten sposób przestrzeń życiową gatunkom, którym biologia nie pozwala na konkurencję z tak okazałą rośliną. Stanowi poważne zagrożenie nie tylko dla rodzimych gatunków. Powoduje degradację środowiska przyrodniczego i ogranicza dostępność zajętego przez siebie terenu.

3.2. Pierwsza pomoc po kontakcie z barszczem

Ze względu na szczególnie niebezpieczny charakter, wysoką toksyczność barszczu Sosnowskiego, wszystkie osoby biorące udział w zwalczaniu tej rośliny bez względu na stosowaną metodę i wykonywaną pracę, muszą być dokładnie poinformowane o szkodliwości, toksycznych i parzących właściwościach tej rośliny, muszą ponadto być wyposażone w odpowiednie ubrania ochronne, konieczne jest zakładanie kombinezonów, rękawic i okularów ochronnych.

Pierwsza pomoc po kontakcie z barszczem obejmuje następujące działania:

1. Należy szybko i bardzo dokładnie obmyć ciało wodą z mydłem,
2. Przynajmniej przez 48 godzin unikać ekspozycji podrażnionych miejsc na światło słoneczne,
3. W przypadku kontaktu soku roślin z oczami przemyć je dokładnie wodą i chronić przed światłem (nosić okulary z filtrem UV).

Zaleca się wizytę u lekarza dermatologa.

4. Regulacje prawne określające obowiązek usuwania barszczu Sosnowskiego

W polskim prawodawstwie szczegółowe regulacje dotyczące postępowania z IGO zawarte są w ustawie z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1589), która weszła w życie 18 grudnia 2021 r.

Ustawa ta zastępuje obowiązujące przed tym terminem przepisy ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2021 r., poz. 1098 z późn. zm.), dotyczące gatunków obcych (art. 120 ww. ustawy).

Ustawa precyzuje zasady postępowania w przypadku stwierdzenia obecności IGO w środowisku, określa zadania i kompetencje organów administracji publicznej oraz innych podmiotów (w tym zasady prowadzenia Centralnego Rejestru Danych o IGO (Rejestru IGO), realizacji działań zaradczych, monitoringu oraz udzielania zezwoleń na realizację czynności zakazanych), w zakresie wykonywania przepisów rozporządzenia PE i Rady (UE) nr 1143/2014.

W 2011 r. barszcz Sosnowskiego i barszcz Mantegazziego zostały uznane za IGO podlegające ograniczeniom według krajowego prawodawstwa (rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 września 2011 r. w sprawie listy roślin i zwierząt gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym (t.j. Dz. U. z 2011 r., nr 210, poz. 1260)).

Gatunki te, kolejno w 2016 r. i w 2017 r., trafiły na listę IGO stwarzających zagrożenie dla Unii.

Na podstawie art. 18 ust. 1 ww. ustawy, działania zaradcze przeprowadza się w stosunku do IGO podlegającego szybkiej eliminacji oraz rozprzestrzenionego na szeroką skalę.

Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 9 grudnia 2022 r. w sprawie listy inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Unii i listy inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Polski, działań zaradczych oraz środków mających na celu przywrócenie naturalnego stanu ekosystemów barszcz Sosnowskiego został wpisany na listę inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Unii rozprzestrzenione na szeroką skalę.

5. Metody zwalczania

5. 1. Zwalczanie mechaniczne:

- podcinanie korzeni,
- orka,

- koszenie,
- ścinanie roślin kwitnących,
- usuwanie baldachów.

Według dostępnych źródeł, poza podcinaniem korzeni żadna z ww. metod nie daje efektu całkowitego zniszczenia rośliny. Efekt usunięcia rośliny można uzyskać dopiero w ciągu kilku sezonów wegetacyjnych, stosując 2-3 zabiegi rocznie. Korzenie należy podcinać lub wykopywać dwukrotnie: wczesną wiosną i w połowie lata, przy czym ze względu na łatwość odrastania z szyi korzeniowej rośliny, zaleca się ich podcinanie co najmniej 10 cm poniżej powierzchni gleby.

Za pomocą orki można zniszczyć wschody barszczu, orka głęboka (24 cm) może w znaczący sposób zredukować procent kiełkujących nasion. Jest to metoda pracochłonna, ale bardzo efektywna, może być stosowana w przypadku występowania pojedynczych roślin albo mało licznych stanowisk. Orka jest nieskuteczna w przypadku dużych obszarów ze względu, na potrzebę dokładnego usunięcia korzeni, aby roślina nie przyjęła się od nowa.

Metodą stosowaną na większych areałach może być koszenie. Ze względu na fakt szybkiego odrastania rośliny, aby nie dopuścić do zmagazynowania w korzeniach i liściach składników potrzebnych do zakwitnięcia i wydania nasion, koszenie musi być powtarzane 23 razy w trakcie sezonu wegetacyjnego. Częste koszenie osłabia roślinę, lecz jej nie likwiduje ponieważ pędy rośliny, które na przyszły rok odrosną znajdują się około 3 do 4 cm pod powierzchnią ziemi.

Podobny do wykaszania efekt daje wypas bydła i owiec (czarne owce wrzosówki). Zwierzęta wcześniej powinny mieć możliwość przywyknięcia do pokarmu w postaci barszczu. W obrębie pastwiska powinna istnieć możliwość wypasu na różnych roślinach pokarmowych. Zaleca się przeprowadzenie przynajmniej jednego koszenia terenu wypasu w sezonie, aby pasza zwierząt nie była jednolita i składała się także z innych roślin. Należy przy tym mieć na uwadze fakt, że zbyt duże nasilenie występowania barszczu może być dla zwierząt, podobnie jak dla ludzi szkodliwe, powodując podrażnienia błon śluzowych, oparzenia.

Kolejny sposób walki z barszczem Sosnowskiego - ścinanie kwitnących roślin przed zawiązaniem nasion zapobiega wytworzeniu nowych nasion. Powinien być stosowany przez kilka lat.

Skuteczność stosowania następnej z metod - usuwania baldachów zależy od czasu usuwania. Przedwczesne usuwanie powoduje regenerację rośliny i wytworzenie nowego kwiatostanu. Późny zabieg „ogławiania” skutkuje osypywaniem się dojrzałych nasion do gleby. Ścięte baldachy należy zebrać i zniszczyć.

Do metod mechanicznych zalicza się ponadto:

- a. zawiązywanie baldachów w worki plastikowe oraz zmiana warunków glebowych - w czasie zawiązywania się owoców nakłada się na baldachy worki plastikowe, co uniemożliwia rozsiewanie się nasion; zebrane w plastikowe worki nasiona należy spalić, obszar na którym rósł barszcz poddaje się procesowi wapnowania; metoda

polega na ograniczeniu wysiewu nasion do gleby oraz zmianie warunków glebowych na niekorzystne dla rośliny,

- b. karczowanie roślin- polegające na usunięciu wierzchniej warstwy gleby na obszarach, gdzie roślina występuje w największym zagęszczeniu, przywiezieniu na to miejsce nowej ziemi, wykonaniu głębokiej orki i wapnowaniu gleby.

Metoda karczowania jest metodą skuteczną, już po pierwszym roku jej stosowania stwierdzono znaczące ograniczenie ilości roślin barszczu Sosnowskiego. W roku następnym, w miejscach, gdzie dokonano wymiany powierzchniowej warstwy ziemi nie stwierdzono okazów barszczu lub pojawiły się tylko pojedyncze osobniki.

Stosowanie metod mechanicznych jest wskazane na niewielkich obszarach, w miejscach, w których nie można użyć oprysków tj. na obszarach ochrony przyrody, w pobliżu ujęć wody pitnej i obszarów zamieszkałych.

5. 2. Zwalczenie chemiczne

Przeprowadzone w kraju i za granicą doświadczenia wskazują na dużą przydatność w zwalczaniu barszczu herbicydów zawierających glifosat, który może być stosowany nawet w pobliżu zbiorników wodnych i jest jedyną substancją oficjalnie zarejestrowaną, przeznaczoną do zwalczania barszczu w Europie.

Na stronie Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, pod adresem: <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/rejestr-rodkow-ochrony-roslin> znajduje się rejestr środków ochrony roślin dopuszczonych do obrotu zezwoleniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na którym umieszczone są mieszaniny chemiczne przeznaczone do zwalczania chwastów (np.: *Agenor 450 SL*, *Agrosar 360 SL*, *Atut 360 SL*, *Barbarian Super 360K*, *Dominatar HL 480 SL*, *Klinik Duo Free 360 SL*, *Roundup 360 PLUS*)

Zaleca się stosowanie Roundupu 360 SL lub innych preparatów opartych na glifosacie w dawkach 4,5 do 8 l/ha. Dawki niższe stosuje się w czasie wiosny, późnego lata i jesienią na rośliny barszczu w fazie silnie rozrośniętych rozet. Dawki najwyższe stosuje się na rośliny dorosłe, które zaczynają wchodzić w okres spoczynku wegetacyjnego. Stosowanie środka Roundup 360 SL powoduje osłabienie siły kiełkowania nasion. Dlatego późne zabiegi nie tylko osłabiają lub niszczą wieloletnie rośliny barszczu, ale dodatkowo osłabiają zdolność kiełkowania nasion. Dawki pośrednie, około 6 l/ha, stosuje się na jednoroczne rośliny wchodzące w okres kwitnienia lub na rośliny osłabione poprzednim zabiegiem.

Oprysków należy dokonywać w dni bezwietrzne i takie, w których nie przewiduje się występowania opadów atmosferycznych. W czasie opryskiwania nie dopuszczać do rozwiewania cieczy na sąsiednie pola.

Zasady stosowania środków ochrony roślin określa ustawa z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz. U. z 2024 r. poz. 630). Środki ochrony roślin należy stosować w taki sposób, aby nie stwarzać zagrożenia dla zdrowia ludzi, zwierząt oraz dla środowiska, w tym przeciwdziałać zniesieniu środków ochrony roślin na obszary i obiekty niebędące celem

zabiegu. Środki ochrony roślin powinny być stosowane z uwzględnieniem okresu, w którym na obszarze objętym zabiegiem będą przebywali ludzie.

Termiczną metodę norweskiej firmy Heatweed Technologies polegającą na wstrzykiwaniu w korzenie barszczu wody o temperaturze 98° C stosuje się na małych, średnich i wielkich roślinach, przed w trakcie i po kwitnieniu, trzykrotnie na każdej roślinie. Metoda powinna być stosowana przez kilka lat aż do wyczerpania nasion w gruncie i obumarcia systemu korzeniowego.

Z analizy dostępnej literatury wynika, że celem skutecznego niszczenia barszczu Sosnowskiego właściwe jest stosowanie kilku metod zwalczania, kombinacji mechanicznych i chemicznych sposobów.

Inne metody zwalczania barszczu takie jak stosowanie soli, amoniaku, oleju opałowego nie mogą być stosowane ze względu na negatywny wpływ na środowisko, glebę, wodę.

5.3. Okres prowadzenia zabiegów

Walkę z barszczem Sosnowskiego trzeba zaplanować minimum na 3 — 4 do 5 lat, aby wyeliminować partie roślin wschodzących, roślin pominiętych w kolejnych zabiegach, jak również i takich, które zostały osłabione, ale ciągle odrastają. Zabiegi powinno się wykonywać w trzech zasadniczych terminach:

- a. wiosennym — do połowy maja na siewki (do fazy rozety),
- b. wczesnoletnim — czerwiec w okresie wytwarzania pędów kwiatowych oraz do początku kwitnienia;
- c. późnoletnim — koniec sierpnia i we wrześniu gdy nowe pokolenie roślin osiągnie 15-35 cm wysokości i na osobniki wieloletnie, gdy rośliny zaczynają gromadzić substancje pokarmowe w korzeniach.

6. Ocena stanu aktualnego

6.1. Położenie, powierzchnia, liczba ludności gminy Kamień Pomorski

Gmina Kamień Pomorski jest gminą miejsko-wiejską, znajdującą się w północno-zachodniej części Polski, północno-zachodnim obszarze województwa zachodniopomorskiego i w centrum powiatu kamieńskiego.

Gmina Kamień Pomorski jest jedną z większych gmin w województwie zachodniopomorskim – zajmuje obszar o powierzchni 209 km². Siedzibą Gminy jest Kamień Pomorski – z uwagi na swoje położenie jest to główny ośrodek administracyjny dla ludności mieszkającej w rejonie Zalewu Kamieńskiego, rzeki Dziwny, Świńca z Niemicią i Wołczenicy z Grzybnicą. Ponadto, w skład Gminy wchodzi 29 sołectw (jednostek pomocniczych) oraz 42 miejscowości. Gminami sąsiadującymi są: Wolin (od zachodu), Golczewo (od południa), Świerzno (od wschodu) i Dziwnów (od północy).

LP	Nazwa sołectwa	Miejscowość
1	Benice	Benice
2	Buniewice	Buniewice
3	Buszęcin	Buszęcin, Gościsław
4	Chrzastowo	Chrzastowo
5	Chrząszczewo	Chrząszczewo, Chrząszczewko
6	Dusin	Dusin
7	Górki	Górki, Kukań
8	Grabowo	Grabowo
9	Grębowo	Grębowo
10	Jarszewo	Jarszewo
11	Jarzysław	Jarzysław
12	Kukułowo	Kukułowo
13	Miłachowo	Miłachowo
14	Mokrawica	Mokrawica
15	Płastkowo	Płastkowo
16	Połchowo	Połchowo
17	Rarwino	Rarwino
18	Rekowo	Rekowo
19	Rozwarowo	Rozwarowo
20	Rzewnowo	Rzewnowo, Rzewnowko
21	Sibin	Sibin
22	Skarchowo	Skarchowo
23	Stawno	Stawno, Stawnik, Borzysław
24	Strzeżewo	Strzeżewo, Strzeżewko
25	Szumiąca	Szumiąca, Ducino, Giżkowo
26	Śniatowo	Śniatowo, Ganiec
27	Trzebieszewo	Trzebieszewo, Świniec, Borucin
28	Wrzosowo	Wrzosowo, Radawka
29	Żółcino	Żółcino

Tabela 1. Wykaz sołectw i miejscowości gminy Kamień Pomorski

Źródło 1: na podstawie: <http://bip.kamienpomorski.pl>

Obszar gminy Kamień Pomorski wynosi łącznie 20 854 ha, z czego 18 255 ha to powierzchnia lądowa, zaś pozostałe 2 599 ha stanowią grunty pod wodami.

6.2. Skupiska barszczu Sosnowskiego na terenie gminy Kamień Pomorski.

Na terenie gminy Kamień Pomorski barszcz Sosnowskiego występuje na obszarze dwóch sołectw, na powierzchni około 0,3-0,5 ha. Powierzchnię ustalono na podstawie danych szacunkowych, informacji przekazanych przez mieszkańców Gminy i właścicieli gruntów zajętych przez barszcz oraz oględzin dokonanych przez pracowników Urzędu Gminy Kamień Pomorski.

Tereny zajęte przez barszcz Sosnowskiego zawiera zamieszczona niżej tabela.

Lp.	Obręb	Numer działki
1	Benice	291/22
2	Benice	291/29
3	Benice	291/30
4	Benice	211/1
5	Benice	291/17
6	Benice	161/3
7	Benice	157/2
8	Benice	65/6
9	Benice	66
10	Trzebieszewo	165
11	Trzebieszewo	166/2
12	Trzebieszewo	179/6
13	Trzebieszewo	179/7
14	Trzebieszewo	179/8
15	Trzebieszewo	179/9

Tabela 2 Lokalizacja barszczu Sosnowskiego na terenie gminy Kamień Pomorski.

Źródło 2 Referat OŚiDG UM Kamień Pomorski

Podobnie jak na innych terenach barszcz Sosnowskiego w gminie Kamień Pomorski zajmuje głównie rowy przydrożne, nieużytki, grunty rolne i leśne, tereny zabudowane. Szczególne zagrożenie stwarza masowo rosnący barszcz na gruntach zabudowanych i w ich sąsiedztwie, co ma miejsce w szczególności w m. Benice.

7. Działania zrealizowane

Intensywne działania mające na celu doprowadzenie do całkowitego usunięcia barszczu Sosnowskiego z terenu gminy Kamień Pomorski dotychczas obejmowały:

- 1) akcję informacyjno/edukacyjną o szkodliwości i obowiązku usuwania barszczu Sosnowskiego,
- 2) ustalenie terenów zajętych przez barszcz Sosnowskiego (inwentaryzacja),
- 3) skierowanie do właścicieli gruntów zajętych przez barszcz pism dotyczących usunięcia tej rośliny w trybie natychmiastowym,
- 4) wykonanie zabiegów usuwania barszczu Sosnowskiego na gruntach stanowiących własność gminy Kamień Pomorski.

8. Działania planowane

Celem realizacji zadania polegającego na całkowitym usunięciu barszczu Sosnowskiego z gruntów na terenie gminy Kamień Pomorski planuje się wykonanie niżej określonych działań:

- 1) opracowanie Programu usuwania barszczu Sosnowskiego z terenu gminy Kamień Pomorski na lata 2025- 2030,
- 2) sporządzenie zbiorczej informacji dotyczącej lokalizacji i powierzchni obszarów zajmowanych przez barszcz Sosnowskiego,
- 3) podjęcie działań mających na celu pozyskanie środków na sfinansowanie akcji usuwania barszczu Sosnowskiego z obszaru gminy Kamień Pomorski,
- 4) wskazanie — wyłonienie podmiotu odpowiedzialnego za bezpośrednie zwalczanie barszczu Sosnowskiego w przypadku pozyskania przez Kamień Pomorski dofinansowania na realizację zadania w zakresie usuwania barszczu Sosnowskiego,
- 5) podjęcie prawem określonych działań, mających na celu usunięcie barszczu Sosnowskiego w przypadku:
 - a) nie wyrażenia przez właścicieli gruntów zajętych przez barszcz Sosnowskiego bezwarunkowej zgody na prowadzenie na ich gruntach zabiegów usuwania tej rośliny i kontroli wykonania tych zabiegów - w przypadku pozyskania przez gminę Kamień Pomorski środków finansowych na realizację zadania usuwania barszczu Sosnowskiego;
 - b) nie uzyskania przez gminę Kamień Pomorski dofinansowania na realizację zadania usuwania barszczu Sosnowskiego.
- 6) prowadzenie akcji usuwania barszczu Sosnowskiego z gruntów stanowiących własność gminy Kamień Pomorski,
- 7) kontrola realizacji obowiązku usuwania barszczu Sosnowskiego w gminie Kamień Pomorski,
- 8) kontynuacja akcji edukacyjnej w zakresie szkodliwości barszczu Sosnowskiego,
- 9) coroczne informowanie mieszkańców gminy Kamień Pomorski, a w szczególności mieszkańców sołectw, na obszarze których występuje barszcz Sosnowskiego o sposobie realizacji Programu usuwania barszczu Sosnowskiego z terenu gminy Kamień Pomorski na lata 2025 - 2030.

9. Zasady finansowania działań wynikających z realizacji Programu usuwania barszczu Sosnowskiego z terenu gminy Kamień Pomorski na lata 2025-2030.

Poziom wiedzy o szkodliwości barszczu Sosnowskiego i konieczności usuwania tej niebezpiecznej rośliny jest stosunkowo duży. Brak pełnej realizacji obowiązku usuwania barszczu nie wynika zatem z nieświadomości lub złej woli, uzasadniony jest trudną sytuacją finansową właścicieli gruntów, żywotnością rośliny i brakiem możliwości technicznych.

W związku z kierowanymi do Burmistrza Kamienia Pomorskiego wnioskami właścicieli gruntów o udzielenie wsparcia finansowego i pomoc w technicznym rozwiązaniu problemu usuwania barszczu Sosnowskiego, gmina Kamień Pomorski podejmie działania

mające na celu pozyskanie środków finansowych na realizację zadania z zakresu usuwania barszczu Sosnowskiego ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie „Barszcz Sosnowskiego”.

10. Okres realizacji Programu

Ze względu na potrzebę zapewnienia skuteczności prowadzonych działań ustala się okres realizacji działań objętych niniejszym Programem do dnia 31 grudnia 2030 r.

11. Sposób edukacji i informacji społeczeństwa w zakresie problematyki usuwania barszczu Sosnowskiego

Usunięcie barszczu Sosnowskiego jak wykazano w niniejszym Programie jest zadaniem złożonym, długotrwałym i wymaga znacznych nakładów finansowych. Szacuje się, że do przeprowadzenia tego procesu niezbędny będzie okres około 5 lat. Rozległe czasowo zadanie wymaga określonej strategii postępowania. Niezbędne jest kontynuowanie rozpoczętej akcji i systematyczne rozpowszechnianie wśród społeczności lokalnej, w szczególności w sołectwach zaatakowanych przez barszcz informacji o szkodliwości tej rośliny dla zdrowia i środowiska.

Kontynuacja akcji edukacyjno - informacyjnej w zakresie objętym niniejszym Programem nastąpi poprzez działalność informacyjną w Urzędzie Gminy Kamień Pomorski, w lokalnej prasie, na stronie internetowej Gminy i na sołeckich tablicach ogłoszeń.

12. Harmonogram realizacji Programu

Harmonogram realizacji Programu usuwania barszczu Sosnowskiego z terenu Gminy Kamień Pomorski na lata 2025— 2030.

Lp.	Zadanie	Termin realizacji	Koszt
1.	Opracowanie Programu usuwania barszczu Sosnowskiego z terenu gminy Kamień Pomorski na lata 2020 — 2025	2025 r.	-
2.	Działania edukacyjne	2025 r. — 2030 r.	-
3.	Działania mające na celu pozyskanie środków finansowych na dofinansowanie realizacji Programy	2025 r. — 2030 r.	-
4.	Wykonywanie zabiegów usuwania Barszczu	2025 r. -2030 r.	zostanie określony w drodze zapytania o cenę
5.	Kontrola realizacji zabiegów usuwania barszczu Sosnowskiego	corocznie	-
6.	Informacja o realizacji Programu	corocznie	-

7.	Aktualizacja Programu	w razie potrzeby, w latach 2025 - 2030	-
8.	Analiza potrzeby kontynuacji Programu	2030	-

13. Wskaźniki monitorowania Programu.

Zamieszczona niżej tabela określa wskaźniki monitoringu niniejszego Programu.

Lp.	Wskaźnik monitoringu	Jednostka miary
1)	Powierzchnia gruntów objętych zabiegami usuwania barszczu Sosnowskiego w danym roku w stosunku do powierzchni zinwentaryzowanej	%
2)	Udokumentowane nakłady poniesione na wykonanie zabiegów usuwania barszczu Sosnowskiego	zł
3)	Powierzchnia gruntów z których barszcz został całkowicie usunięty	ar

Zakłada się, że przyjęcie niniejszego Programu spowoduje podjęcie zabiegów usuwania barszczu na wszystkich znajdujących się na terenie gminy Kamień Pomorski gruntach zajętych przez tę roślinę niezależnie od źródła finansowania kosztów zabiegów.

14. Metody i harmonogram usuwania barszczu Sosnowskiego z terenu gminy Kamień Pomorski.

Lokalizacja skupisk barszczu w sąsiedztwie miejsc zamieszkania, dróg i cieków wodnych, różnorodność rodzajów i ukształtowania terenów zajętych przez tę roślinę powoduje konieczność wdrożenia metod intensywnych, zapewniających jak najszybszą, całkowitą likwidację barszczu Sosnowskiego na terenie gminy Kamień Pomorski. Wyżej wymienione okoliczności i wiedza o możliwościach finansowych właścicieli gruntów wskazują na, że najwłaściwszą metodą usuwania barszczu Sosnowskiego na terenie gminy Kamień Pomorski jest metoda mieszana, tj. koszenie i usuwanie chemiczne z wykorzystaniem preparatów zawierających glifosat.

Walkę z barszczem należy zaplanować przynajmniej na okres od 4 do 5 lat. Zabiegi powinno się wykonywać w trzech zasadniczych terminach:

- a) wiosennym — do połowy maja,
- b) wczesnoletnim — czerwiec oraz do początku kwitnienia,
- c) późnoletnim — koniec sierpnia i we wrześniu.

W latach 2025 - 2030 planuje się wykonywanie zabiegów mechanicznych i chemicznych usuwania barszczu rocznie.

15. Zadania podmiotu wykonującego prace związane z bezpośrednim zwalczaniem rośliny barszcz Sosnowskiego.

- 1) Udział w szkoleniach/ lub posiadanie doświadczenia, w zakresie bezpiecznego zwalczania barszczu Sosnowskiego (zasady BHP stosowane przy opryskiwaniu środkiem chemicznym, kontakt z rośliną, terminy wykonywania oprysków, wycinania itp.).
- 2) Bezpośrednie zwalczanie rośliny poprzez:
 - a. przeprowadzanie zabiegów agrotechnicznych,
 - b. oznaczenie terenu przeprowadzanych działań taśmą ostrzegawczą i poprzez umieszczanie tablicy informacyjnej.
- 3) Prowadzenie stałej obserwacji terenu w celu wykrycia dalszego rozwoju rośliny.
- 4) Udział w kontroli wykonania zabiegów.

16. Wnioski

Mimo, że barszcz Sosnowskiego objęty jest prawnym zakazem hodowli, rozmnażania i sprzedaży na terenie Polski, z prowadzonych badań wynika, że powierzchnia zajmowana przez tę roślinę systematycznie się zwiększa. Zwalczanie barszczu jest zatem konieczne, bardziej niż w przypadku innych inwazyjnych gatunków roślin. Brak zabiegów niszczących powoduje bowiem systematyczny wzrost zajmowanej powierzchni. Walka z tą rośliną jest trudna ze względu na jej wysoki współczynnik rozmnażania, odporność na wiele herbicydów oraz konieczność wielokrotnego powtarzania zabiegów niszczących. Podstawą sukcesu w walce jest kompleksowość działań. Istnieje wiele metod zwalczania barszczu, jednak wysoka szkodliwość tych metod i samej rośliny powoduje konieczność wykonywania tych prac przez wyspecjalizowane i uprawnione w tym zakresie osoby, co pozwoli wyeliminować zagrożenie wynikające z nieprawidłowego ich prowadzenia.

Potrzeba kompleksowego działania – nie tylko na obszarze jednej czy kilku gmin powoduje konieczność stałego prowadzenia akcji medialnej uświadamiającej zagrożenie, popularyzującej instrukcje, przepisy i zakazy dotyczące postępowania z tą niebezpieczną rośliną.

Dotychczasowe doświadczenia wskazują, że droga do całkowitego zwalczania barszczu Sosnowskiego jest długa, ale konsekwencja w działaniu i poczucie współodpowiedzialności za zdrowie ludzi i środowisko daje szansę uporania się z tym problemem.

17. Bibliografia

1. Adamczewski K., Paradowski A. 2006. Barszcz Sosnowskiego (*Heracleum sosnowski* Manden) Ulotka wydana przez PIOR. ss 4.,
2. Badowski M. 2014, Badania nad skutecznością zwalczania barszczu Sosnowskiego, <http://www.farmer.pl/produkcja-roslinna/ochrona-roslin/badania-nad-skutecnoscia-zwalczania-barszczu-sosnowskiego,49445.html>; dostęp: 10.9.2014 r.,
3. Bochniarz M., Bochniarz J., 1986, Barszcz Sosnowskiego – nowa wysokoplena roślina pastewna, Postępy Nauk Rolniczych 6/217, PWRiL, Warszawa,

4. Klima K., 2014, Instrukcja postępowania w przypadku poparzenia roślinami Barszczu Sosnowskiego (Heracleum Sosnowskyi Manden.); <http://barszczsosnowskiego.ur.krakow.pl/index/site/2323.>,
5. Krzemkowski J., 1995, Barszcz Sosnowskiego, Przyroda Polska, Zarząd Główny Ligii Ochrony Przyrody, Warszawa,
6. Lutyńska R., 1980, Badania nad aklimatyzacją i wykorzystaniem barszczu Sosnowskiego jako rośliny pastewnej, Biuletyn Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin 139, Radzików,
7. Rutkowski L., 2006, Klucz do oznaczania roślin naczyniowych Polski niżowej, PWN, Warszawa, 814 ss.,
8. Sachajdakiewicz I., 2008, Ocena skali inwazji barszczu olbrzymiego (Heracleum mantegazzianum s.l.) w północno-wschodniej i centralnej Polsce, porównanie skuteczności badań ankietowych i terenowych, Wyższa Szkoła Ekologii i Zarządzania w Warszawie, Warszawa,
9. Przyroda i Człowiek 10: 37–43 Wrzeńska D., 2006, Barszcz Sosnowskiego (Heracleum sosnowskyi Manden), inwazyjny chwast i metody jego zwalczania, Postępy Nauk Rolniczych 3, PWRiL, Warszawa.

18. Przepisy prawne:

1. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014 z 22 października 2014 r. w sprawie działań zapobiegawczych i zaradczych w odniesieniu do wprowadzania i rozprzestrzeniania inwazyjnych gatunków obcych,
2. Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 1589),
3. Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr: 2016/1141 z dnia 13 lipca 2016 r. przyjmujący wykaz inwazyjnych gatunków obcych uznanych za stwarzające zagrożenie dla Unii zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014,
4. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 grudnia 2022 r. w sprawie listy inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Unii i listy inwazyjnych gatunków obcych stwarzających zagrożenie dla Polski, działań zaradczych oraz środków mających na celu przywrócenie naturalnego stanu ekosystemów (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 2649).

Porozumienie

Zawarte w dniu.....w Kamieniu Pomorskim pomiędzy:

Gminą Kamień Pomorski, reprezentowaną przez Stanisława Kuryłło – Burmistrz Kamienia
Pomorskiego

a

.....
(imię i nazwisko właściciela lub współwłaściciela nieruchomości oraz adres)

Zwanym dalej Właścicielem

1. Właściciel oświadcza, że jest właścicielem/współwłaścicielem działki gruntu nr obrębpołożonej w miejscowości.....
2. Właściciel oświadcza, że teren działki gruntu wymienionej w punkcie 1 porośnięty jest barszczem Sosnowskiego na powierzchni..... ar,
3. Właściciel oświadcza, że wyraża zgodę na to aby gmina Kamień Pomorski zleciła przeprowadzenie zabiegów usuwania barszczu Sosnowskiego z terenu działki gruntu wymienionej w punkcie 1 w ramach programu „Usuwanie barszczu Sosnowskiego z terenu gminy Kamień Pomorski na lata 2025 – 2030”,
4. Z tytułu udostępnienia nieruchomości właściciel nie będzie zgłaszał wobec Gminy, ani Wykonawcy prac, jakichkolwiek roszczeń,
5. Gmina Kamień Pomorski zleci przeprowadzenie zabiegu usuwania barszczu Sosnowskiego z terenu działki gruntu wymienionej w punkcie 1 w ramach programu „Usuwanie barszczu Sosnowskiego z terenu gminy Kamień Pomorski na lata 2025-2030”,
6. Właściciel akceptuje, iż wszystkie roszczenia z tytułu szkód związanych z wykonaniem czynności usuwania barszczu Sosnowskiego z działki stanowiącej jego własność, należy zgodnie z art. 429 K.c. kierować do wykonawcy zleconych przez Gminę prac związanych z usunięciem barszczu Sosnowskiego,
7. Wszelkie zmiany niniejszego porozumienia wymagają formy pisemnej pod rygorem nieważności.

Porozumienie sporządzono w dwóch egzemplarzach, po jednym dla każdej ze stron.

Załącznik do porozumienia:
1. Klauzula informacyjna

Załącznik nr 2 do
Programu usuwania barszczu Sosnowskiego
z terenu gminy Kamień Pomorski na lata 2025-2030

.....
(imię i nazwisko zgłaszającego)

ZGŁOSZENIE

Występowania barszczu Sosnowskiego na terenie gminy Kamień Pomorski

Zgłaszam występowanie na terenie nieruchomości nr.....obr.....,
gminy Kamień Pomorski, której jestem właścicielem/współwłaścicielem/zarządcą/inna forma
władania – podać jaka, barszczu Sosnowskiego.

.....
(data, podpis)